

Reportatge Text: **Melcion Mateu**

Un traductor d'antologia

El brasiler Fábio Aristimuhu Vargas antologa i tradueix la poesia de les quatre literatures d'Espanya des dels orígens fins al 1939

F. Aristimuhu Vargas mostrant les quatre antologies que ha traduït

El 170è aniversari de l'acabament de la guerra ha estat, al Brasil, l'excusa editorial per al llançament de *Poesias de Espanha: das origens à Guerra Civil* (São Paulo: Hedra, 2009). Es tracta de quatre antologies -en format bilingüe, original i portuguès- dels clàssics de la poesia gallega, castellana, catalana i basca. Totes seleccionades, anotades i traduïdes per un sol antòleg, el jove poeta Fábio Aristimuhu Vargas, nascut fa 32 anys a la ciutat de Foz do Iguaçu, a la triple frontera entre el Brasil, l'Argentina i el Paraguai.

Es miri per on es miri, es tracta d'un fet excepcional. Pocs deuen ser els lectors de la literatura de les quatre llengües oficials de l'Estat en l'original. I molts menys els capaços de recollir-la, anotar-la i traduir-la amb la cura, la dedicació i el coneixement que demostra l'antòleg en qüestió.

Segons confessa ell mateix a la introducció general als quatre volums, l'empenta inicial que el portà a assumir aquesta tasca enciclopèdica va ser el fet que "no hi havia notícies de cap obra publicada a Espanya amb el propòsit de reunir, en una antologia, la poesia de les quatre llengües oficials d'aquell país". El que no tenim ni a Catalunya ni a la més vasta Espanya, ara ja ho tenen al Brasil.

Les quatre antologies estan fetes amb criteris històrics i canònics, que proven de representar els principals períodes i corrents estètics i donen més visibilitat -amb més poemes traduïts- als autors més destacats. Aquest aire acadèmic contrasta amb la qualitat de les traduccions, veritables recreacions en vers dels originals.

Per proximitat cultural, l'antologia gallega és la porta d'entrada a les *Poesias de Espanha*. En un breu intercanvi d'e-mails, Fábio admet que "els lingüistes són unànimes a reconèixer que el galleg i el portuguès són part d'un mateix sistema lingüístic". Malgrat tot, l'antòleg justifica la seva traducció per aproximar-la "al lector brasiler, geogràficament distant i desconexedor de la realitat gallega" i per l'existència, al Brasil, d'"una certa tradició editorial de publicar la literatura gallega traduïda al portuguès, cosa que en molts casos equival a una mera adaptació ortogràfica". Potser per aquesta raó, les traduccions més interessants des del punt de vista de la recreació literària són precisament les del patrimoni comú de la lírica galaico-portuguesa, amb poemes de Martim Códax, Arias Nunes i Alfons X, entre d'altres. Fábio Aristimuhu Vargas es planteja aquestes versions com a modernitzacions de l'original medieval sense perdre'n la qualitat poètica.

Poeta i advocat

El castellà és també una llengua ben prospera per a Fábio, que a més de créixer en una ciutat fronterera és fill de paraguaià. Llicenciat en dret, explica que la seva ve-

rible immersió castellana va ser el 2002, quan estudià un postgrau a Salamanca: "Va ser en aquesta mateixa ocasió que vaig tenir el meu primer contacte amb el català i amb el basc, de l'existència dels quals jo ja tenia coneixement. La vitalitat de totes dues llengües em va sorprendre completament, sobretot l'omnipresència del català als carrers i els rètols de Barcelona i l'estranyesa que vaig sentir en el meu primer contacte amb l'euskera al País Basc. Aquesta ex-

periència va despertar la meua curiositat; pel que fa a l'euskera s'hi afegeix el fet de ser descendent de bascos (el meu cognom Aristimuhu és d'origen basc), sempre vaig tenir curiositat per conèixer els meus orígens". La tria en castellà comparteix dos autors amb l'antologia gallega: Fábio hi recull la poesia castellana de Rosalía de Castro, de la mateixa manera que, en l'antologia gallega, recupera uns poemes en galleg de Federico García Lorca.

L'antologia catalana -que va comptar amb un ajut de l'Institut Ramon Llull- va des dels trobadors al poema *A Mallorca*, durant la Guerra Civil, de Bartomeu Rosselló-Pòrcel, poema que João Cabral de Melo Neto ja havia traduït dins dels *Quinze poetas catalães* que publicà el 1949. Fábio confessa que va ser Ausiàs March el primer poeta que el va sorprendre en català. "La primera vegada que el vaig llegir, vaig tenir immediatament la impressió d'alguna cosa ja coneguda, experimenta-

da, encara que no sabia determinar d'on venia aquesta impressió". Després va percebre la influència que el poeta valencià va tenir sobre Garcilaso de la Vega, per mediació de Joan Boscà, més conegut com Juan Boscán.

Balades de tradició oral

Finalment, en la traducció de la poesia basca, Fábio es permet més flexibilitat formal, emprant sovint els versos blancs, sense rima. Hi destaquen, per la seva bellesa, les versions de balades i cançons de tradició oral, com ara *Casada e víuva num só dia* i *A moça raptada*.

La presentació general de l'antòleg als quatre volums esdevé un descripció de la realitat plurilingüe d'Espanya, i les notes bibliogràfiques que afegeix al final del seu treball, reflecteixen la seva curiositat intel·lectual i el seu procés creatiu. Antologies com aquestes, en conclusió, haurien d'existir en cadascuna de les llengües de l'Estat, però ja és una sort que existeixin en portuguès.*

AVUI

Como o touro ao deserto vai fugido se vencido por seu igual, que o força, não volta até a recuperada a força para destruir quem o haja ofendido, assim com me afastar de ti condiz, pois teu gesto o meu brio tem confundido: não voltarei até que haja vencido tal medo que me impede ser feliz.

Poema *Si com el taur*, d'Ausiàs March, traduït per F.A. Vargas